

International Congress on Biological, Physical And Chemical Studies

International Congress on Biological, Physical And Chemical Studies - is an international conference platform under open access policy. The conference is led by international expert members who take an objective approach to peer review, ensuring each research paper is reviewed, edited by authors and evaluated on its own scholarly merits and research integration. Publishing and joining on the proceeding of the International Congress on Biological, Physical And Chemical Studies will ensure publishing experience and indexing possibilities on various global indexing.

ME'DA-ICHAK TRAKTI KASALLIKLARIDA SULFANILAMID PREPARATLARINING QO'LLANILISHI.

Jamolova Nozimaxon Kamolxon qizi

Xaqberdiyeva Iroda Orifjon qizi

Pediatrica fakulteti 307-guruh talabalari

Samarqand davlat tibbiyot universiteti, Samarqand. O'zbekiston

Ilmiy rahbar: Istamova Sitora Ne'mat qizi

Ishning maqsadi: Hozirgi kunda ko'plab mamlakatlar aholisi orasida me'da-ichak kasalliklari juda keng tarqalgan. Bu kasalliklarga qarshi kurashish va davolash maqsadida sulfanilamid preparatlaridan foydalaniladi. Chunki, sulfanilamidlar me'da-ichak traktida yaxshi so'riladi. Bular rezorbtiv ta'sir uchun qo'llaniladigan preparatlardir. Quyida keltirilgan ma'lumotlar asosida siz sulfanilamid preparatlarining xususiyatlari bilan tanishishingiz mumkin.

Materiallar va tadqiqot usullari: Sulfanilamidlar — bakteriyalarga qarshi ta'sir ko'rsatuvchi sintetik kimyoviy moddalar bo'lib, ular p-aminobenzoy kislotasi (PABA) bilan tuzilma jihatidan o'xshash. Ular bakteriyalar hujayrasida foliy kislotasi sintezini bloklay, DNK va RNK sintezini to'xtatadi, natijada bakteriyalar o'sishi va ko'payishi to'xtaydi (bakteriostatik ta'sir). Eng ko'p ishlatiladigan vakillari:

- Sulfadimezin (sulfadimidin)
- Sulfatiazol
- Sulfaguanidin
- Ftalazol
- Biseptol (sulfametoksazol + trimetoprim). Sulfanilamidlar ichakda yaxshi so'riladi (ba'zilarida — faqat ichak ichida ta'sir qiladi). Ular qon oqimi orqali yallig'lanish o'chog'iga kiradi va mikroblarning o'sishini to'xtatadi. Masalan:
 - Ftalazol – ichakda yomon so'riladi, shu sababli asosan enterit va dizenteriyada qo'llaniladi.
 - Sulfadimezin – qon orqali ham, ichak devori orqali ham ta'sir etadi, og'ir bakterial infeksiyalarda samarali.
 - Biseptol – kombinatsiyalangan preparat bo'lib, sulfanilamid va trimetoprim sinergetik ta'sir ko'rsatadi.

Tadqiqot natijalari: Sulfanilamid preparatlari quyidagi me'da-ichak trakti kasalliklarida qo'llaniladi:

1. Bakterial enteritlar va enterokolitlar

2. Dizenteriya (shigellyoz)
3. Salmonellyozning yengil shakllari
4. Ovqatdan zaharlanish sindromlari
5. Ichak disbakterioziga qarshi kompleks terapiyada
6. Amöbiy dizenteriyada (yordamchi vosita sifatida). Qo‘llash usuli va dozasi
 - Ftalazol — 0,5 g dan 6 soatda bir marta, 5–7 kun davomida.
 - Sulfadimezin — 0,5–1 g dan kuniga 4 marta.
 - Biseptol (480 mg) — 1 tabletkadan 12 soatda bir marta, 5–7 kun.

Preparatlar shifokor nazorati ostida, bemorning yoshi, holati va infeksiya og‘irligiga qarab belgilanadi.

Nojo‘ya ta’sirlari

- Allergik reaksiyalar (to‘shma, qichishish)
- Ko‘ngil aynishi, qusish
- Qon tarkibida o‘zgarishlar (leykopeniya, anemiya)
- Buyrak faoliyatining buzilishi (siydikda kristallar). Shuning uchun preparatlar bilan davolashda ko‘p suyuqlik ichish, vitaminlar (ayniqsa folat) qabul qilish tavsiya etiladi. Sulfanilamidlar — 1930-yillardan beri tibbiyotda ishlatiladigan birinchi samarali antibakterial sintetik vositalar hisoblanadi. Ular antibiotiklar paydo bo‘lishidan avval ko‘plab bakterial infeksiyalar, jumladan ichak infeksiyalari, siydik yo‘llari infeksiyalari va teri yallig‘lanishlarida keng qo‘llangan. Ta’sir mexanizmi: Sulfanilamidlar p-aminobenzoy kislotasi (PABA) ning antagonisti bo‘lib, bakteriyalar hujayrasida foliy kislotasi sintezini to‘xtatadi. Foliy kislotasi bakteriyalarga DNK va RNK sintez qilish uchun zarur. Uni to‘xtatish orqali bakteriyalar o‘shidan to‘xtaydi (bakteriostatik ta’sir). Ushbu mexanizm ularni odam organizmida xavfsiz qiladi, chunki inson hujayralari tayyor foliy kislotani o‘zlashtiradi, sintez qilmaydi.

Me‘da-ichak trakti kasalliklarida sulfanilamidlarning roli

1. Dizenteriya (shigellyoz)
 - Shigella dysenteriae bakteriyasi keltirib chiqaradi.
 - Ftalazol, sulfaguanidin, sulfatiazol dizenteriyada samarali, chunki ular ichak ichida yuqori konsentratsiyada to‘planadi.
 - Ular mikroblarni yo‘qotadi, ich ketishini kamaytiradi, yallig‘lanish jarayonini pasaytiradi.
2. Enterit va enterokolitlar
 - E. coli, Proteus, Klebsiella kabi bakteriyalar sabab bo‘ladi.
 - Sulfadimezin va Biseptol (sulfametoksazol + trimetoprim) bakteriyalarga qarshi kompleks ta’sir ko‘rsatadi, patogenlarni tez bartaraf etadi.
 - Odatda 5–7 kunlik kurs bilan qo‘llanadi.
3. Salmonellyoz
 - Sulfanilamidlar yengil va o‘rta shakllarda samarali, ammo og‘ir holatlarda antibiotiklar bilan kombinatsiyada ishlatiladi.

Xulosa: Sulfanilamid preparatlari me‘da-ichak trakti infeksiyalarida samarali, arzon va yetarlicha xavfsiz vositalardan biridir. Ular ayniqsa yengil va o‘rta og‘irlikdagi bakterial gastroenteritlarda foydali. Ammo hozirgi vaqtda ko‘plab mikroblarda rezistentlik rivojlangani sababli, ularni faqat mikrobiologik tekshiruv asosida, shifokor ko‘rsatmasiga binoan qo‘llash maqsadga muvofiqdir.